

اجرت شاهد، مترجم، و سایر مرتبطان با امر قضا و غیر ایشان

فقیهان اسلام، چنان که متعرض اجرت و اخذ عوض توسط قاضی شده اند از گروه های دیگری نیز نام برده اند. مثلا :

- نسبت به شاهد گفته شده: «و اما الشاهد فلا يجوز له اخذ الاجرة لتعين الإقامة عليه مع التمكن»¹؛ «و حکم الشهادة في اخذ الجعل عليها عندنا لا يجوز بحال»²؛ «اما الشاهد فلا يحل له الاجر على الإقامة و لا التحمل»³؛ «و ظاهر الاصحاب عدم جواز اخذ الاجرة عليها مطلقا لوجوبها في الجملة ، خصوصا مع التعین»⁴.

در بحث اجرت شاهد البته دو نکته مطرح است:

1. آیا حرمت اخذ مبتنی بر وجوب تحمل و اقامه شهادت است؟
2. اگر تحمل و اقامه مستلزم صرف مال یا وقت باشد، آیا باز هم اخذ اجرت حرام است؟ آیا می تواند پولی را که باید خرج کند ، مطالبه نماید؟

در این باره شهید ثانی فرموده است:

«لو احتاج السعی الى اقامتها الى مؤونة في سفره جاز اخذها؛ لان الواجب الإقامة – كما دلت عليه الآية⁵ – لا السعی لها و قد يشكل بان السعی حينئذ مقدمة الواجب المطلق، فيكون واجبا ، ايضا كاصله»⁶.

شیخ انصاری در این پیوند ، فرموده است:

«ثم ان من الواجبات التي يحرم اخذ الاجرة عليها عند المشهور تحمل الشهادة بناء على وجوبه كما هو احد الاقوال في المسألة : لقوله تعالى: *و لا يأب الشهداء اذا ما دعوا*⁷ المفسر في الصحيح بالدعاء للتحمل وكذلك أداء الشهادة ، لوجوبه عينا او كفاية ، و هو مع الوجوب العيني واضح ، و أما مع الوجوب الكفائي فلأن المستفاد من ادلة الشهادة كون التحمل و الاداء حقا للمشهد له على الشاهد ، فالموجود في الخارج من الشاهد حق للمشهد له لا يقابل بعوض، للزوم مقابلة حق الشخص بشئ من ماله. فيرجع الى أكل المال بالباطل. و منه يظهر أنه كما لا يجوز أخذ الاجرة من المشهد له كذلك لا يجوز من بعض من وجبت عليه كفاية إذا استاجر له لفائدة إسقاطها عن نفسه. ثم انه لا فرق في حرمة الاجرة بين توقف التحمل او الأداء على قطع مسافة طويلة و عدمه ، نعم لو احتاج الى بذل مال فالظاهر عدم وجوبه و لو امكن احضار الواقعة عند من يراد تحمله للشهادة ، فله ان يمتنع من الحضور و يطلب الاحضار»⁸.

1. شرائع الاسلام، ج4، ص 69.

2. المبسوط في فقه الامامية، ج8، ص85.

3. قواعد الاحكام، ج3، ص 422.

4. مسالك الافهام ، ج13، ص349 و350.

5. سورة الطلاق: 2.* و أقيموا الشهادة لله*.

6. مسالك الافهام، ج13، ص349 و350.

7. سورة البقرة: 282.

8. كتاب المكاسب، ج1، ص454 و455.

نکته:

در کلام شیخ انصاری، گویا وجوب ادای شهادت مسلم انگاشته شده است و اگر اختلافی هست در وجوب تحمل است که ایشان آن را هم واجب میدانند.

ضمنا جناب شیخ انصاری از دید عصر خود به مساله نگاه کرده است که قطع مسافت در بسیاری از اوقات مجانی صورت می گرفت، هر چند وقت وسیعی از شاهد می گرفت، لکن امروز، که وقت ها قیمت پیدا کرده و ساعتی شده است و مسافتها عموما با اجرت انجام می شود، باید بومی وضعیت کنونی نظر داد.

- نسبت به غیر شاهد از اطرافیان قضا و غیر ایشان هم گفته شده :

«يجوز للمؤذن والقاسم و كاتب القاضی و المترجم و صاحب الديوان و والی بیت المال ان ياخذوا الرزق من بیت المال، لانه من المصالح و كذا من يكيل للناس و يزن و من يعلم القرآن و الآداب»⁹؛ «يكره اخذ الاجرة على تعليم شئ من القرآن. وكذلك على نسخ المصاحف و ليس ذلك بمحذور و انما يكره ذلك اذا كان هناك شرط فان لم يكن شرط لم يكن به باس و لا باس باخذ الاجرة على تعليم الحِكم و الآداب»¹⁰

«و هكذا قالوا في الامامة العظمى و الاذان و الاقامة . يؤخذ على ذلك الرزق و لا يكون اجرة لانه عمل لا يفعله عن الغير... و عندنا ان جميع ذلك لا يجوز اخذ الجعل عليه ، فان كان الشاهد او المؤذن او المقيم محتاجا جعل له من بیت المال سهم من المصالح. فاما الامامة العظمى فلها اشياء تخصها من الانفال و غير ذلك فلا حاجة مع ذلك الى اخذ الرزق عليه»¹¹.

نکته:

امامت عظما در کلام شیخ طوسی (متن فوق) امامت معصوم - علیه السلام - است و قرینه آن عبارت پایانی متن فوق است و این که ایشان فقیه را نیز بهره مند از انفال و غیره - چون امام معصوم - علیه السلام - بدانند - احتمال صحیحی نیست.

ضمنا شیخ طوسی انفال را از اختصاصات امامت دانسته نه امام .

از محورهای قابل توجه و احیانا موثر در انتخاب رای انگاره عبادت دانستن قضا و عدم آن است.¹²

- دامنه بحث به افتا در مسائل و در موضوعات و متصدیان امر به معروف و نهی از منکر نیز کشیده می شود.

• و...

⁹. شرائع الاسلام، ج4، ص69 و 70.

¹⁰. النهاية، ص367.

¹¹. المبسوط، ج8، ص85.

¹². احتمال عبادی بودن آن در جواهر الکلام (ج40، ص51) آمده است.